

JANKÓ SZÉP Yvette (Babeş-Bolyai Egyetem)

Translate Rape – egy önteatralizáló színpadi szöveg fordításáról

A kortárs finn színház fordítói szemszögből legproblematisabb, egyben legizgalmasabb darabjai közé tartoznak az önreflexív, öndokumentarista elemekre épülő produkciók szövegei. A szerzői színház korántsem egyértelmű fogalmát változatos módon újra- és újraértelmező finn színházi alkotók közül ezúttal egy színészből komplex szerzővé (a dráma-/ szövegíró, rendező és színész szerzői funkcióit egyesítő „auteur”-re) lett „szelíd provokatort” emelnék ki: Anna Paavilaint; és nagy sikerű önteatralizáló előadását (illetve előadásszövegét): a *Play Rape*-et. A fiatal színésznő bravúros egyszemélyes előadása ellenállhatatlanul szellemes, ugyanakkor zavarba ejtően szókimondó „vitaindítás” a színházi és nemi szerepek eloszlásáról, másságról, kiszolgáltatottságról, a színház intézményébe kódolt hatalmi viszonyokról és az erőszak-reprezentációról mint erőszakról. Az egyszerre szórakoztató és elgondolkodtató monodráma önreflexivitásából adódóan fokozottan előadó- és kultúraspecifikus darab, ennél fogva a potenciális fordító szempontjából rendkívül nehezen kezelhető forrásszöveg. A kulturálisan kötött elemek fordítása/fordíthatósága mellett az előadás(szöveg) hatásmechanizmusának fordíthatósága/ fordíthatatlansága is központi problémát jelent. A fordítás menthetetlenül kompromisszummal jár: a közvetlenséggel operáló öndokumentarista hatásmechanizmus gyengítésével, hisz az író-előadó izgalmas önteatralizáló gesztusa menthetetlenül veszít erejéből bármiféle közvetetté tétel során.

Előadásomban a honosítás–idegenítés, hűség–kreativitás, átültetés–átírás tengelyén mozgó lehetséges fordítói stratégiákról elmélkedem majd, illetve a fordítás mint erőszaktétel tematikáját próbálom kibontani egyes fordítói megoldások fényében.